

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Євгеній Костик

к. іст. н., доцент кафедри економіки

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди» (Україна)*

Сучасні трансформаційні зміни в глобальній економіці визначають суть процесу глобалізації, що полягає у стрімкому зростанні обсягів і різноманітності світових зв'язків, поширенні процесів, практик і структур від національного простору до глобальних масштабів, у результаті чого посилюється економічна взаємозалежність країн світу, а також формується відносно цілісна економічна система, що майже охоплює територію всієї планети і диктує власні правила гри національним державам [1, с. 129].

Досить переконливою щодо трактування окресленого нами питання є концептуальна позиція В. Ільїна, який констатує, що процеси глобалізації розвиваються зростаючи і стосуються не тільки економіко-політичної архітекτονіки світу, а й національної культури, а отже, цілком зрозумілою є тривога інтелектуалів, які прагнуть осмислити цей новий феномен цивілізації, і це не мода, навіть не ідеологічне замовлення, а дійсна турбота про національне буття людини в третьому тисячолітті. За цих умов з'являється «постлюдина», у якій поєднані в одне ціле людина, техніка, економіка. І тут людина вже стає «чинником». Основна відмінність «людини-чинника» від особистості, від «економічної людини» полягає в тому, що суб'єкт, який стоїть за ним, втрачає самототожність, фрагментується, «розчиняється» у системі, а отже, витратив свою цілісність, певну світоглядну спрямованість. Ініціатива й остаточне вирішення питань у процесі його взаємодії із довкіллям, одного з одним, переходить до засобів технологічного вирішення питань, що можливо здійснити за допомогою грошей. Вони – основний показник рівня соціокультурних відносин [2].

Такою є антропологічна реальність сучасного соціоекономічного і культурного буття не лише високорозвинених країн, але й України. У цьому стилі розвитку сучасної цивілізації мало часу залишається для внутрішньої продуктивної діяльності людини, зростанні обсягу її «душі». Глобалізованому індивідові в перегонах за успіхом турбуватися про внутрішнє життя – це втрата

часу, який є грішми. Такий тип людини – лідер не тільки в нашому суспільстві, але й прообраз віртуально-глобалістської людини, що веде до уніфікації та ентропії особистостей, самодостатності, національної ідентичності [2].

У контексті теоретичного обґрунтування особливостей, що формують людський капітал індивіда, зберігають своє безсумнівне значення традиційні соціально-економічні характеристики робочої сили. Це насамперед рівень освіти та її відповідність посаді, кваліфікація, наявність практичного досвіду роботи в колективі, стан здоров'я та ін. У цих аргументах людський капітал є специфічним, він має матеріально-речове вираження, виступає у формі знань, здібностей, трудових та життєвих навиків, але його неможливо побачити і відчутти. До того ж у часі спостерігають зворотній процес постійного нагромадження людського капіталу [3].

Аргументовано переконливою є позиція О. Гізело, який під людським капіталом розуміє сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовують у тій чи тій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів, заробітків його власника та національної економіки.

Слід зазначити, що інвестування в розвиток індивідуальних здібностей працівників і, як наслідок, подальше підвищення оплати їх більш кваліфікованої праці, забезпечення соціального захисту, вимагаючи, з одного боку, додаткових вкладень, з іншого, не гарантують окупності таких вкладень за низкою причин, зокрема, у зв'язку з недостатньою мотивацією працівника реалізовувати свій потенціал, із його переходом на більш вигідну по ряду причин роботу та ін. [4, с. 10].

Як показує практика розвинутих країн, з усіх видів інвестицій у людський капітал найбільш важливими є вкладення в освіту та здоров'я. Загальна і спеціальна освіта поліпшують якість, підвищують рівень і запас знань людини, так збільшують обсяг і якість людського капіталу. Інвестиції ж у вищу освіту сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців, праця яких здійснює найбільший вплив на темпи економічного зростання.

За даними Світового банку, частка людського капіталу в загальносвітовому багатстві становить дві третини. При цьому в бідних країнах людський капітал становить 40 % від загального, а в багатих – 68 %. Уже тепер досвід, уміння, зусилля та креативність населення багатих країн мають більшу вартість, ніж верстати й обладнання на фабриках та корисні копалини в надрах. Використання людського капіталу якнайкраще дає змогу отримувати додаткові прибутки, а його розвиток стає найважливішим завданням, як на рівні окремих компаній, так і держав у цілому. У зв'язку з цим аудиторські та консалтингові компанії спрямовують свою увагу на відстеження трендів,

пов'язаних із людським капіталом і прогнозують трансформацію фірм, які орієнтовані на отримання прибутку, в такі, що крім прибутків, генерують соціальний добробут.

Отже, нарощування людського капіталу – це витратний процес, тому в ринкових умовах актуальними є питання обґрунтованості здійснення відповідних вкладень і розроблення критеріїв доцільності інвестування у людський капітал. Слід зауважити, що одержання освіти та кваліфікації – це процес інвестування в інноваційний тип розвитку промисловості, що забезпечуватиме підвищення рівня прибутковості національних підприємств на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Крапівний І. В. Глобалізація: сутність, чинники та етапи розвитку. Вісник СУЖДУ. Серія Економіка, № 1. 2008. С. 129–137. URL: Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc...29/Lojachev.pdf (дата звернення: 06.03.2021 р.).

2. Льїн В. Національна економічна стратегія України в умовах глобалізації світового господарства. URL: <http://4hvylya.com/ukraina/natsionalne-i-hlobalne-v-ekonomichnomu-rozvytku-ukrainy-kreatyvu-antropolohichnoho-vymiru.html> (дата звернення: 28.02.2021 р.).

3. Борщук Є. М. Людський капітал – основа розвитку підприємства. Демократичне врядування. 2016. Вип. 16–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2016_16-17_5. (дата звернення: 05.03.2021 р.).

4. Дегтяр А. О. Методологічні підходи до формування інтелектуального капіталу для інноваційної промислової економіки. Державне будівництво. 2010. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2010_1_3 (дата звернення: 03.03.2021 р.).